

**Наміри студентів з фізичної терапії та ерготерапії щодо їх професійного спрямування:
крос-секційне дослідження**

Панковець АВ^{*12ABCD}, Вернігор ЮГ^{1AE}, Юрочко ТП^{1E}, Лазарева ОБ^{2B}

¹Національний Університет Києво-Могилянська Академія, Київ, Україна

²Національний Університет Фізичного Виховання та Спорту України, Київ, Україна

Внесок автора: А – дизайн дослідження; В – збір даних; С – статистичний аналіз; D – написання тексту; Е – критична оцінка; * - відповідальний за комунікацію

Анотація

Цей рукопис є препринтом, який було написано українською та розміщено у репозитарії НаУКМА. Остаточна версія статті опублікована англійською у журналі «Україна. Здоров'я Нації» і доступна за DOI: <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2025.2/20>.

Вступ. Незважаючи на велику кількість випускників спеціальності «Терапія та реабілітація» (спільна спеціальність для студентів з фізичної терапії, ерготерапії та їх асистентів в Україні), в державних та комунальних закладах охорони здоров'я наявні сотні вакантних місць для таких фахівців по всій країні. В той же час, досить незначна кількість фахівців, порівняно з загальною кількістю випускників, працевлаштовані на відповідних посадах. Незважаючи на значні зусилля по формуванню сучасної системи реабілітації, ми досі не розуміємо, чому більша частина фахівців працюють не за фахом, або працюють не офіційно. Інакше кажучи, ми не знаємо, куди зникають тисячі нових спеціалістів. З моменту впровадження цих спеціальностей, в Україні було опубліковано лише два дослідження мотивації студентів щодо вибору професії в реабілітації.

Метою нашого дослідження є визначення намірів студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» щодо майбутнього професійного спрямування та працевлаштування.

Матеріали та методи. Дослідження мало крос-секційний дизайн. Збір даних відбувався шляхом онлайн опитування студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» усіх курсів навчання у травні 2024 року.

Результати. Ми проаналізували дані 340 респондентів з 10 закладів вищої освіти. Загалом 88% респондентів мали намір продовжити роботу за фахом, проте лише 58% готові були працювати в державних або комунальних закладах охорони здоров'я. 28% опитаних мали намір використовувати недоказові методи реабілітації, такі як остеопатія, вплив на енергії тощо. Більше половини опитаних студентів були не задоволені якістю знань та навичок, отриманих в університеті. Вибір напрямків майбутньої практики був нерівномірний. Ортопедична реабілітація була обрана 51% студентів. В той же час деякі інші напрямки обиралися менше ніж 10% студентів (онкологія, опіки, реанімація тощо).

Висновки. Незадоволені потреби комунальних та державних закладів охорони здоров'я у фахівцях з реабілітації можуть свідчити про прагнення фахівців до незалежної практики або практики у кращих умовах, ніж можуть надати ці заклади. Низька прихильність студентів до науково-доказової практики може ще більше підсилювати нестачу кваліфікованих кадрів. Зміни в процесі підготовки фахівців, особливо щодо клінічної практики, може покращити ситуацію з залучення студентів до менш популярних напрямків реабілітації, таких як онкологія, опіки, реанімація, а також їх прихильність до науково-доказової практики.

Ключові слова: освіта, мотивація, реабілітація, менеджмент, розвиток, персонал

Вступ

В Україні фізичні терапевти, ерготерапевти та їх асистенти навчаються на спільній спеціальності «Терапія та реабілітація». У нашому попередньому дослідженні ми продемонстрували різницю між кількістю випускників за цією спеціальністю та кількістю працевлаштованих фахівців. (1) Було показано, що лише близько 25% з них були працевлаштовані офіційно. В той же час в закладах охорони здоров'я (далі - ЗОЗ) були сотні вакантних місць для таких фахівців. Тобто, випускаючи тисячі фахівців щорічно, ми не можемо задовільнити попит на робочу силу з боку ЗОЗ. Інші джерела підтверджують цей висновок. Наприклад, у «Концептуальній записці з розвитку людського капіталу в реабілітації», посилаючись на аналітичну довідку Національної Служби Охорони Здоров'я України (НСЗУ), зазначається: «Так, кількість фахівців, що надають реабілітацію у сфері охорони здоров'я за всіма пакетами медичних послуг, не відповідає потребі за цими пакетами...». (2)

Тривалий час в Україні статус фахівців з реабілітації залишався недооціненим. Це, безумовно, впливає на стан кадрового забезпечення, який ми спостерігаємо зараз. Лише, у 2015 році з Указу Президента України почалася реформа системи реабілітації. (3) У 2017 році в Україні закінчили навчання перші фахівці за новою спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія» (зараз «Терапія та реабілітація»). (4) У 2018 році фізичні терапевти (ФТ), ерготерапевти (ЕТ) та їх асистенти (АФТ та АЕТ) були додані до Довідника кваліфікаційних характеристик, документу, що описує основні обов'язки та вимоги до фахівців. (5) У 2019 році цих фахівців було додано до переліку працівників у ЗОЗ, що дозволило працевлаштовувати їх на відповідні посади. (6) У 2020 році було прийнято Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», основний документ, який регламентує діяльність галузі. (7) Заробітна плата фахівців у державному та приватному секторах була збільшена та, фактично, прирівняна до зарплат лікарів. (8) Проте, незважаючи на значні зусилля по формуванню сучасної системи реабілітації, ми досі не розуміємо, чому більша частина фахівців працюють не за фахом, або працюють не офіційно. Інакше кажучи, ми не знаємо, куди зникають тисячі нових фахівців. Ми знайшли лише два опублікованих дослідження, які б вивчали мотивацію щодо вибору професії фізичного терапевта, ерготерапевта або їх асистентів та подальші наміри студентів та фахівців працювати в цій галузі. (9,10)

З аналізу досліджень, проведених в інших країнах, ми виділити наступні знахідки. Серед факторів вибору професії фахівці з реабілітації часто згадують бажання допомагати іншим людям, бути приналежним до медичної практики, мати вищу освіту та мати гідну заробітну плату. (9–14) Декілька досліджень продемонстрували, що фізичні терапевти, в цілому, мають високу задоволеність обраною професією. (11,15,16) В дослідженні Arkwright's наявність приватної практики у фізичних терапевтів була пов'язана з більшою задоволеністю роботою. (17) В дослідженнях Öhman's et al, Hall's et al та Johanson було продемонстровано зацікавленість фахівців до роботи у приватному секторі, особливо серед чоловіків. (18-21) У декількох дослідженнях було зазначено, що більша частина респондентів працювала у сфері порушень опорно рухового апарату. (14,15,20) В дослідженнях Forbs' et al та Cosgave's було продемонстровано вплив наставництва, професійної підтримки та менеджменту на наміри фахівців залишатися у професії. (22-23) Серед інших факторів, які впливали на подальші наміри фахівців працювати в галузі реабілітації, в дослідженнях згадуються наступні: високий рівень професійного стресу та професійне вигорання, обмежені можливості для кар'єрного

розвитку, (не)відповідність цінностей роботодавця особистим цінностям фахівця. (15, 17, 22, 24, 25, 27)

Враховуючи низьку кількість досліджень у цьому напрямку та наявний дефіцит спеціалістів у закладах охорони здоров'я, ми вирішили дослідити подальші наміри студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» щодо майбутнього професійного спрямування та працевлаштування.

Матеріали та методи

Учасники

Критерієм включення в опитування було поточне навчання студента на спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» у відібраному для опитування закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Критерієм виключення з дослідження була наявність протилежних за змістом відповідей респондента в анкеті щодо науково-доказової практики (одночасне застосування «лише доказових» та «лише недоказових» методів реабілітації), яке слугувало для нас маркером «формальної» участі в опитуванні.

Процедура

Дослідження мало крос-секційний дизайн. Збір даних відбувався шляхом онлайн опитування, використовуючи Microsoft Forms, у травні 2024 року. Перед проведенням дослідження нами було отримання схвалення від комітету з етики наукових досліджень НаУКМА (Registration number: FWA00030125). Також ми провели попереднє тестування опитувальника на двох студентах відповідної спеціальності. Відповіді цього тестування не були включені у результати дослідження.

В опитуванні прийняли участь студенти 10 ЗВО. Відбір закладів проводився за даними ЄДЕБО, спираючись на кількість студентів, форму власності закладу та його спеціалізацію. Проведення опитування в відібраних ЗВО погоджувалося з завідуючими відповідних кафедр. Подальше поширення опитувальника у кожному окремому закладі відбувалося його співробітниками без участі дослідників. Учасники були проінформовані про добровільність участі в дослідженні та його мету. Збір даних відбувався анонімно. Ми використовували Checklist for the Reporting of Survey Studies (CROSS) для звітування результатів дослідження. (28)

Статистичний аналіз

Статистична обробка даних виконувалася у IBM SPSS Statistics (Version 21) шляхом розрахунку частки серед респондентів за відповідними характеристиками.

Результати дослідження

В опитуванні прийняли участь 372 студента. Середній відсоток відповідей серед загальної кількості студентів 10 відібраних ЗВО склав 12% (мін. 3%, макс. 48%). Після застосування критеріїв виключення кількість респондентів склала 340 (таблиця 1).

**Таблиця 1. Основні характеристики респондентів
(n=340)**

Характеристика	Кількість	%
Вік		
До 21 року (включно)	192	56
22-24 роки	90	26
25 років і старше	58	17
Стать		
Чоловіча	96	28
Жіноча	244	72
Регіон проживання		
Західний	153	45
Центральний	109	32
Південно-східний	72	21
За кордоном	6	2
Освітній рівень (навчання)		
Бакалавр	221	65
Магістр	119	35
Закінчення навчання		
2024	160	47
2025	95	28
2026	59	17
2027	26	8
Власність ЗВО		
Приватна	66	19
Державна	274	81
Спеціалізація ЗВО		
Не медичний	179	53
Медичний	161	47

Результати опитування показали, що 88% респондентів планують працювати за фахом, проте лише 58% готові працювати в закладі державної чи комунальної форми власності. Разом з тим кількість фахівців, які переважно спиратимуться на науково-доказову практику (ЕВР), разом склала 53% від загальної кількості опитаних (таблиця 2). 56% магістрів (n=119) та 13% бакалаврів (n=221) на момент опитування були працевлаштовані в якості ФТ, ЕТ або асистентів.

Таблиця 2. Наміри студентів щодо професійної практики (n=340)

Характеристика	Опція	Кількість	%
Має намір працювати в сфері реабілітації	Ні	22	6
	Так	318	94
Планує працювати ФТ, ЕТ або асистентом	Ні	40	12
	Так	300	88
Вибір закладу для роботи*	Лише приватний	102	30
	У тому числі державний або комунальний	198	58
Використання науково-доказової практики (ЕВР)*	Використовуватимуть методи не класичної медицини (остеопатія, вплив на енергію тощо)	94	28
	Використовуватимуть переважно власний досвід	25	7
	Використовуватимуть переважно ЕВР та власний досвід	130	38
	Використовуватимуть лише доказову практику	51	15
Планує працювати за кордоном*	Так	9	3
	Ні	291	86
Працює на поточний момент на посаді ФТ, ЕТ або асистента	Ні	105	31
	Так	95	28
	Не працює зараз	137	40
	Не відповіли	3	1
Чи продовжить студент бакалавр навчання на магістратурі (n=221)	Ні	38	17
	Так	183	83

*40 респондентів (12%), які не працюватимуть ФТ, ЕТ або асистентами, приховано

Вибір сфери практики був нерівномірним. Респонденти, які мали намір працювати ФТ, ЕТ або асистентами, обирали ортопедичний напрямок частіше за інші (близько 50% опитаних), в той же час деякі інші напрямки обиралися менше ніж 10% опитаних (рис. 1). Жінки частіше обирали роботу в педіатрії, порівняно з чоловіками (38% та 11%, відповідно). В той же час чоловіки частіше за жінок обирали роботу спортивних тренерів (20% та 8%, відповідно) та реабілітації у спорті (37% та 18%, відповідно). Бакалаври частіше, порівняно з магістрами, обирали роботу в сфері SPA та масажу (26% та 10%, відповідно), тренерів (15% та 5%, відповідно) та реабілітації у спорті (27% та 17%, відповідно). Намір працювати лише у приватних закладах, а не комунальних чи державних, більше мали ті студенти, які обирали роботу у сфері тренувань (21% та 7%, відповідно), масажу та SPA (28% та 17%), фітнесу (14% та 7%) та реабілітації у спорті (27% та 17%). Відповідно, роботу лише у приватних закладах частіше обирали чоловіки порівняно з жінками (45% та 30%).

Частка респондентів повністю задоволених навчанням (загальні враження) разом з тими, чий очікування були перевершені, склала 49% від загальної кількості опитаних. Частка респондентів повністю задоволених практичними навичками, отриманими в університеті, склала 38% разом з тими, чий очікування також були перевершені (таблиця 3).

Таблиця 3. Задоволеність навчанням та професією (n=340)

Питання	Відповідь	Кількість	%
Наскільки ви задоволені навчанням (загальні враження)	Розчарований	14	4
	Не задоволений	15	4
	Частково задоволений	147	43
	Повністю задоволений	148	44
	Перевершило мої очікування	16	5
Наскільки ви задоволені повнотою отриманих знань	Розчарований	15	4
	Не задоволений	21	6
	Частково задоволений	155	46
	Повністю задоволений	131	39
	Перевершило мої очікування	18	5
Наскільки ви задоволені практичними навичками, отриманими в університеті	Розчарований	31	9
	Не задоволений	30	9
	Частково задоволений	147	43
	Повністю задоволений	107	31
	Перевершило мої очікування	25	7
Наскільки ви задоволені клінічною практикою на базі практики (загальні враження)	Розчарований	26	8
	Не задоволений	19	6
	Частково задоволений	116	34
	Повністю задоволений	138	41
	Перевершило мої очікування	41	12

Наскільки майбутня професія/спеціалізація відповідає вашим очікуванням?	Зовсім не те, що я очікував	7	2
	Частково відповідає очікуванням	87	26
	Повністю відповідає очікуванням	186	55
	Професія краще, ніж я очікував	60	18

Обговорення

Прихильність до науково-доказової практики

Прихильність студентів до науково-доказової практики (ЕВР) залишається викликом для системи підготовки фахівців в Україні. Незважаючи на законодавчі вимоги щодо використання ЕВР у практиці, частка респондентів у нашому дослідженні, які використовуватимуть переважно доказові методи реабілітації, склала лише 53%. В той же час 28% респондентів застосовуватимуть методи, які не відносяться до «класичної» медицини (остеопатія, вплив на енергію тощо). Це свідчить про кількість фахівців, які отримують освіту з фізичної терапії та ерготерапії, але працюватимуть за межами «класичної» медицини. Ми не знайшли опублікованих в Україні досліджень з якими можна порівняти отримані нами дані, проте в інших дослідженнях було показано вплив факторів навчання, зокрема клінічної практики, на прихильність студентів до використання ЕВР. (29–31) Це свідчить про необхідність ретельного перегляду стратегії підготовки фахівців у цьому напрямку та активному впровадженню ЕВР в освітній процес, особливо на етапі клінічної практики, що вимагатиме підготовки супервізорів та вибору баз клінічної практики з компетентними фахівцями.

Напрямки сфери практики

Вибір сфер практики був не рівномірний. Деякі соціально та клінічно важливі напрямки роботи респонденти обирали значно рідше за інші. Переважний вибір фахівців у напрямку скелетно-м'язових порушень був продемонстрований в інших дослідженнях (14,15,20), що, загалом, співпадає з результатами нашого опитування. Проте, в дослідженнях також неодноразово було показано вплив попереднього досвіду, клінічної практики та підтримки наставників на професійний вибір фахівців. (20,32–37) Тим більше, що лише 56% магістрів та 13% бакалаврів в нашому дослідженні працювали на посадах ФТ, ЕТ або їх асистентів, а 40% респондентів не працювало взагалі, що демонструє «вікно можливостей» та кількість фахівців, які можуть бути залучені до різних напрямків. Тож, відсутність інтересу студентів до широкого кола напрямків може бути індикатором потреби у більшій різноманітності місць клінічної практики.

Вибір місця роботи

Отримані нами дані щодо зацікавленості фахівців до роботи у приватному секторі (30% респондентів), в цілому, збігаються з результатами інших досліджень. (16,18–21) Фахівці, які обирали напрямки роботи, які пов'язані зі спортом, масажем та фітнесом, а також чоловіки, схоже, мають більшу схильність до роботи у приватному секторі. Однак, на момент написання статті, в Україні відсутнє функціонуюче правове підґрунтя, яке б дозволяло фізичним терапевтам вести приватну практику. Це, своєю чергою, обмежує доступ пацієнтів

до реабілітаційних послуг і стримує розвиток та представництво фахівців у різних сферах їхньої потенційної професійної діяльності.

Задоволеність навчанням та професією

В цілому, більша частина студентів була задоволена вибором професії, що збігається з результатами інших досліджень. (11,15,16) В той же час, більшість студентів була незадоволена або лише частково задоволена кількістю отриманих знань та практичних навичок в університеті. Тим не менш, в цілому, задоволеність клінічною практикою була вищою за задоволеність від навчання в університеті, що підкреслює важливість змін у освітньому процесі та значний потенціал впливу наставників (досвідчених фахівців) на студентів.

Обмеження

- враховуючи, що більша частина студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» навчалися за спеціалізацією з фізичної терапії, пошук літератури був зосереджений, переважно, на цій спеціальності.
- результати дослідження не можна вважати репрезентативними для усіх студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» або усіх ЗВО в Україні через метод формування вибірки та метод залучення респондентів.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження факторів, які формують низький рівень задоволеності студентів освітнім процесом, а також факторів, які впливають на вибір напрямків та місця роботи серед ФТ, ЕТ та їх асистентів в Україні може бути корисними.

Висновки

Хоч 88% респондентів мали намір продовжити працювати за спеціальністю, лише 58% були готові працювати в державному або комунальному закладі охорони здоров'я. Враховуючи незадоволені потреби комунальних та державних закладів у фахівцях, це може свідчити про прагнення фахівців до незалежної практики або практики у кращих умовах, ніж можуть надати ці заклади. Низька прихильність студентів до науково-доказової практики може ще більше підсилювати нестачу кваліфікованих кадрів. Фахівці, які мають намір використовувати недоказові методи реабілітації (28% опитаних), імовірно, не будуть відповідати вимогам, встановлених Міністерством охорони здоров'я. Ми звертаємо увагу, що більше половини студентів були не задоволені якістю знань та практичних навичок, отриманих в університеті. Хоча показники задоволеності клінічною практикою, в цілому, були вищими. Таким чином, ми вважаємо, що необхідні подальші зміни в організації клінічної практики для ширшої зацікавленості студентів новими напрямками, а також для збільшення прихильності до науково-доказової практики.

Фінансування

Ми не отримували зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження.

Конфлікт інтересів

Автори декларують про відсутність конфлікту інтересів.

Посилання

1. Pankovets AV, Yurochko TP. The state of staffing of the rehabilitation system in healthcare in Ukraine. *Ukraine Nation's Health*. 2024;(3):94–100.
2. Кривоконь М. Концептуальна записка з розвитку людського капіталу в реабілітації [Internet]. Київ; 2023. Available from: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/conceptnote_2023-10-3.pdf
3. Президент України. Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю [Internet]. Україна: Президент України; 2015 [cited 2025 Jan 6]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/678/2015#Text>
4. Міністерство освіти і науки України. Єдина державна електронна база з питань освіти. [cited 2024 Apr 18]. Кількість осіб, які закінчили навчання. Available from: <https://registry.edbo.gov.ua/opendata/graduate/>
5. Міністерство охорони здоров'я. Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 'Охорона здоров'я' [Internet]. Україна: Міністерство охорони здоров'я; 2018. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2331282-18#Text>
6. Міністерство охорони здоров'я України. Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовтня 2002 року № 385 [Internet]. Україна: Міністерство охорони здоров'я України; 2019 [cited 2025 Jan 6]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0417-19#Text>
7. Верховна Рада України. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я [Internet]. Україна: Верховна Рада України; 2020 [cited 2025 Jan 6]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
8. Кабінет Міністрів України. Деякі питання оплати праці медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації державних та комунальних закладів охорони здоров'я [Internet]. Україна: Кабінет Міністрів України; 2023 [cited 2025 Jan 6]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2023-п#Text>
9. Ilnitska G, Ilnitska L, Ocheredko L, Ulaeva L, Spuziak V. Research of factors affecting the choice of the profession of physical therapist. *Educational Discourse: collection of scientific papers*. 2020 Jan 13;(18(11-12)):105–13.
10. Zakharov SV, Nekhanevych OB, Rusakova OO, Smolianova OV. Socio-demographic portrait of the applicant and the main motives for choosing the 'Therapy and rehabilitation' speciality. *Medicni perspektivi*. 2024 Oct 16;29(3):183–92.
11. Gamage SWK, De Zoysa P. Perception of physiotherapy students regarding their chosen career: An exploratory study on leveling the playing field. *Univ Colombo Rev*. 2022 Aug 2;3(1):20.
12. Wallis L, Locke R, Harden B. Motivations for career choice for physiotherapy students in the UK: Findings from a national questionnaire. *Physiotherapy*. 2022 Feb;114:e12–3.

13. Fuente-Vidal A, March-Amengual JM, Bezerra De Souza DL, Busquets-Alibés E, Sole S, Cañete S, et al. Factors influencing student choice of a degree in physiotherapy: a population-based study in Catalonia (Spain). *PeerJ*. 2021 Apr 1;9:e10991.
14. Fabunmi A, Adebajo B, AkiNola T. Factors influencing study of physiotherapy and preferred choice of specialisation among final year physiotherapy students in Nigeria. *Journal of Health Sciences and Medicine*. 2020 Mar 19;3(2):102–8.
15. Bacopanos E, Edgar S. Identifying the factors that affect the job satisfaction of early career Notre Dame graduate physiotherapists. *Aust Health Review*. 2016;40(5):538.
16. Paynter S, Iles R, Hodgson WC, Hay M. Career intentions and satisfaction influences in early career Australian physiotherapists. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2024 Sep;40(9):2065–82.
17. Arkwright L, Edgar S, Debenham J. Exploring the job satisfaction and career progression of musculoskeletal physiotherapists working in private practice in Western Australia. *Musculoskeletal Science and Practice*. 2018 Jun;35:67–72.
18. Öhman A, Solomon P, Finch E. Career Choice and Professional Preferences in a Group of Canadian Physiotherapy Students. *Advances in Physiotherapy*. 2002 Jan;4(1):16–22.
19. Öhman A, Stenlund H, Lars D. Career Choice, Professional Preferences and Gender ? the Case of Swedish Physiotherapy Students. *Advances in Physiotherapy*. 2001 Jan;3(3):94–107.
20. Hall M, Mori B, Norman K, Proctor P, Murphy S, Bredy H. How Do I Choose a Job? Factors Influencing the Career and Employment Decisions of Physiotherapy Graduates in Canada. *Physiotherapy Canada*. 2021 Apr 1;73(2):168–77.
21. Johanson MA. Sex Differences in Career Expectations of Physical Therapist Students. *Physical Therapy*. 2007 Sep 1;87(9):1199–211.
22. Forbes R, Wilesmith S, Dinsdale A, Neish C, Wong J, McClymont D, et al. Exploring the workplace and workforce intentions of early career physiotherapists in Australia. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2024 Dec;40(12):2851–64.
23. Cosgrave C. Context Matters: Findings from a Qualitative Study Exploring Service and Place Factors Influencing the Recruitment and Retention of Allied Health Professionals in Rural Australian Public Health Services. *IJERPH*. 2020 Aug 11;17(16):5815.
24. Cantu R, Carter L, Elkins J. Burnout and intent-to-leave in physical therapists: a preliminary analysis of factors under organizational control. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2022 Nov 18;38(13):2988–97.
25. Reid A. Physiotherapy. Workforce retention and attrition [Internet]. BERL; 2019 p. 34. Report No.: 6024. Available from: https://pnz.org.nz/Folder?Action=View%20File&Folder_id=472&File=PNZ%20workforce%20retention%20and%20attrition%20report.pdf
26. Davies JM, Edgar S, Debenham J. A qualitative exploration of the factors influencing the job satisfaction and career development of physiotherapists in private practice. *Manual Therapy*. 2016 Sep;25:56–61.

27. Dinsdale A, Wilesmith S, McKeon A, Chan CM, Lau Shi Ang S, Lu A, et al. Understanding the beliefs, motivations and perceived barriers of physiotherapists toward career development and related post-graduate training opportunities: a qualitative study. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2024 Nov 26;1–11.
28. Sharma A, Minh Duc NT, Luu Lam Thang T, Nam NH, Ng SJ, Abbas KS, et al. A Consensus-Based Checklist for Reporting of Survey Studies (CROSS). *J GEN INTERN MED*. 2021 Oct;36(10):3179–87.
29. Boshnjaku A, Solveig A. Arnadottir, Pallot A, Wagener M, Äijö M. Improving the evidence-based practice skills of entry-level physiotherapy students through educational interventions: a scoping review of literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2023 Aug;20(16):6605.
30. Olsen NR, Lygren H, Espehaug B, Nortvedt MW, Bradley P, Bjordal JM. Evidence-based practice exposure and physiotherapy students' behaviour during clinical placements: a survey. *Physiotherapy Research International*. 2014 Mar;19(4):238–47.
31. Helgøy KV, Bonsaksen T, Røykenes K. Research-based education in undergraduate occupational therapy and physiotherapy education programmes: a scoping review. *BMC Medical Education*. 2022 May;22(1).
32. Waiserberg N, Katz Leurer M, Feder-Bubis P. "I feel like this is an area where one can feel a lot of satisfaction": Physiotherapy students' preferences for their prospective area of practice. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2024 Jul 2;40(7):1492–500.
33. Harman K, Sim M, LeBrun J, Almost J, Andrews C, Davies H, et al. Physiotherapy: an active, transformational, and authentic career choice. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2019 Jul;1–14.
34. Byrne N. Exposure to occupational therapy as a factor influencing recruitment to the profession. *Aus Occup Therapy J*. 2015 Aug;62(4):228–37.
35. Torres Sánchez I, López López L, Rodríguez Torres J, Prados Román E, Granados Santiago M, Valenza MC. Influence of Cardiorespiratory Clinical Placements on the Specialty Interest of Physiotherapy Students. *Healthcare*. 2019 Nov 17;7(4):148.
36. Hussey L, Sredic D, Bucci C, Barrett IR, McLeod R, Janaudis-Ferreira T, et al. To Be or Not to Be a Cardiorespiratory Physiotherapist: Factors That Influence Career Choice in a Sample of Canadian Physiotherapists. *Physiotherapy Canada*. 2017 Aug;69(3):226–32.
37. Reeve J, Skinner M, Lee A, Wilson L, Alison, JA. Investigating factors influencing 4th-year physiotherapy students' opinions of cardiorespiratory physiotherapy as a career path. *Physiotherapy Theory and Practice*. 2012 Jul;28(5):391–401.

Відомості про авторів

Андрій Панковець

a.pankovets@ukma.edu.ua

ORCID: 0009-0000-0691-2711

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вулиця Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна

Юлія Вернігор

y.vernyhor@ukma.edu.ua

ORCID: 0000-0001-5243-1716

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вулиця Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна

Тетяна Юрочко

t.yurochko@ukma.edu.ua

ORCID: 0000-0002-9455-9141

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вулиця Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна

Олена Лазарева

olazarieva@uni-sport.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7435-2127

Національний університет фізичного виховання і спорту України
вулиця Фізкультури, 1, Київ, 02000, Україна